

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Francofurti ; Lipsiæ ; Norjbergæ, 1713

Delbruggia ultima veterum Bructerorum sedes.

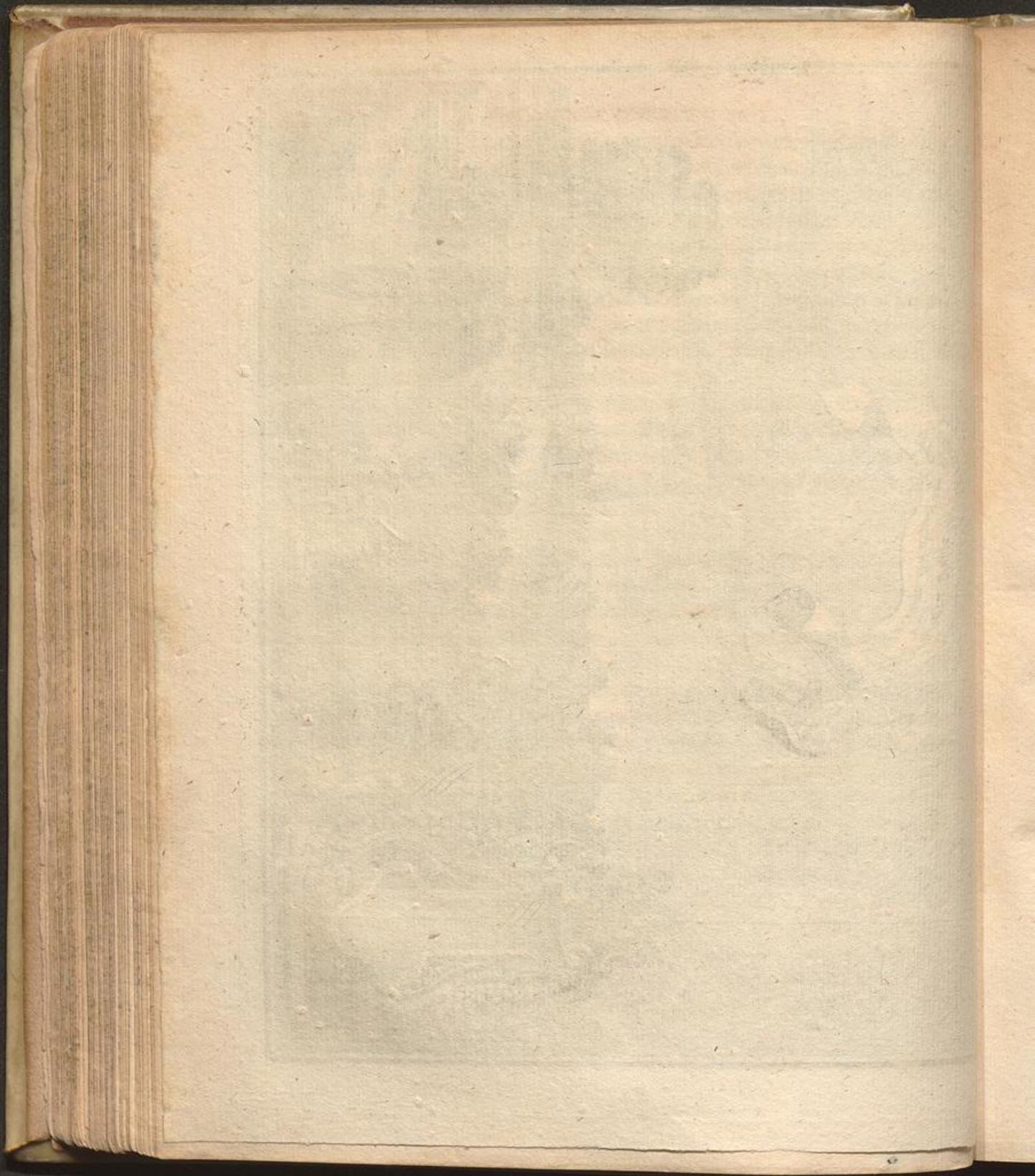
urn:nbn:de:hbz:466:1-29975

Epi-
s in
a ac
ru-
de-
po-
Bo-
Mo-
rici
s in
re-
lim
ele-
Ita

ta?
ber-
ni-
tio,
a

L-

DELBRUGGIA,

ULTIMA VETERUM BRU-
CTERORUM SEDES.

MEMORIÆ. SACRUM

BRUCTERUS. HÆC. COLUIT. LOCA. FOETA. PALUSTRIBUS. UNDIS
 QUOD. NUNC. INDIGENIS. NOMEN. UT. ANTE. MANET
 HIC. VARUM. INFESTO. GERMANICUS. AGMINE. CÆSAR
 ULTIUS. ET. HOSTILES. DEPOPULATUS. OPES
 VICINAM. DRUSO. GENITORI. CONDIDIT. ARAM.
 ET. TULIT. AUSONIIS. MANIBUS. INFERIAS
 POST. UBIUS. FERRO. PARITER. GRASSATUS. ET. IGNI
 OBRUTUS. HIC. MAGNA. CLADE. REPENTE. FUIT
 VICTAQUE. TERGA. FUGÆ. DEDIT. ET. SUA. SIGNA. RELIQUIT
 INCLYTA. VIRTUTIS. BRUCTERE. SIGNA. SUÆ

FERDINANDUS. DEI. ET. APO-
 STOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCOPUS
 PADERBORNENSIS. COADJUTOR. MO-
 NASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS. CO-
 MES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BARO
 DE. FURSTENBERG

DELBRUGGIIS. VETERUM. BRUCTERORUM. UL-
 TIMIS. QUOS. GERMANICUS. CÆSAR. VARIANÆ
 CLADIS. ULTOR. BELLO. PERSECUTUS. QUAN-
 TUM. AMISIAM. ET. LUPPIAM. AMNES. INTER. HAUD
 PROCU. TEUTOBURGIENSI. SALTU. VASTAVIT
 COLONIENSES. VERO. CLIVIIQUE. PADERBOR-
 NENSIBUS. INFESTI. ACCEPTA. INSIGNI. CLADE
 AN. M. CCCC. X. XV. CAL. DECEMB. ILLUSTR-
 RUNT. OB. FORTITUDINEM. EORUM. AC
 FIDEM. REIP. PRÆSTITAM

M. H. P

G 2

NO-

NOTÆ.

1. **DELBRUGGIA.**] Peculiaris inter *Luppiam, Amisiam, Vurlam, Glennamque amnes, & Teutoburgiensem saltum*, Diœcesis & Principatûs Paderbornensis ditio seu territorium, in quo, uno magno vico excepto, cæteri incolæ dispersis longo latoque spatio villis & turgiis habitant, industrii, laboris patientes, & militiæ apti, quos *feroces & indomitos* injuriâ nominat Gryphander lib. de Weichbild. Saxon. cap. 57. & ex Allobrogibus illuc migrasse fabulatur Reineccius p. 2. Syntag. fol. 229. & in append. 1. ad Helmoldum. Iisdem impurari, ait idem Gryphander, quod in proverbium abiisse dicit Freierus de occultis judiciis, reos primùm in furcam colli, deinde de illorum admittis, aut innocentiam demum inquiri solere. Sed mittamus putidas Gryphandri calumnias, quas res ipsa refutat. Hic inter bellicosæ gentis viros, natales suos habuit *Joannes Sporckius*, humili quidem inter colonos ortu, sed militari & præcelsâ supra natalium fortem indole: Ideò dum Martius calor juvenem ageret, & circum arma Cæsaris sonarent, abjecto ligone armis se induit, ultroque ad Catholici foederis, & inde ad Cæsaris castra transit. Hinc per omnes militiæ gradus proventus, bello Suecico, Gallico, Polonico, Danico & Turcico præclaris semper facinoribus gloriâ præstantissimi militis ac ducis exæquavit; dum bello demum Hungarico supremus exercitus Cæsarei dux, rebelles Cæsari submitteret, Hungariamque perdomaret. Quippe duo semper Cæsarei belli fulmina *Joannes Werthius, & Joannes Sporckius*, uterque tanquam Cincinnati ætatis nostræ ex agro ad exercitus ducendos, hostesque fatigandos evocati. Nec Cæsar minùs liberalis in *Sporckium*, quàm ille bello fortis, amplis bonis, arcibus & honoribus exornavit; videtque nunc Delbruggia *Sporckium* Imperii Comitem, quem colonum genuit.

2. **ULTIMA SEDES.**] Tacit. lib. 1. Annal. *Ductum inde agmen ad ultimos Brueterorum; quantumque Amisiam & Luppiam amnes inter, vastatum: haud procul Teutoburgiensi saltu.* Ultima verò Brueterorum sedes Delbruggia vocatur, non eo sensu, quasi novissima fuerit.

fuerit: Fuit enim hoc modo & ordine prima, aut certè antiquissima; sed respectu temporis, quo Germanicus bellum in Germania gessit, & reliquorum *Bructerorum*, qui ad inferiores utriusque fluvii ripas & ostia panè pertinuerunt.

3. VETERUM BRUCTERORUM.] Et sedes & nomen sæpè vetus hic clarusque populus mutavit. A Velleio, Tacito, Plin. lib. 3. epist. 7. Suetonio, Apollinari, Claudiano, *Bruçteri*, à Ptolemæo Βρουκτεροι, Strabone Βρυκτεροι, vitiosè ab utroque & contra etymon nominis; in Tabula Itineraria *Burcturi* & *Bruçturi*, in panegyrico Nazarii *Bruteri*, apud Sulpitium Alexandrinum *Briçteri*, à Beda in histor. Anglorum, Marcellino in vita S. Swiberti *Boruçtuaris*, à Gregorio 2. Papa in epistola quæ exstat in vita S. Bonifacii, *Borthari* appellantur. Postquam verò *pulsis Bruçteris ac penitus excisis vicinarum consensu nationum, seu superbia odio, seu prædæ dulcedine, in fines eorum antiquos Chamavi & Angrivarii immigrarunt*, Tacit. de morib. Germ. superstites partim ultra *Luppia* & *Amisia* fontes ac saltum *Teutoburgium* domicilia ad *Visurgim*, & silvam *Hercyniam* quasi vèrè. Claud. de 4. conf. Honorii,

— venit accola silvæ

Bruçterus Hercynia.

Partim ad Ruram confederunt, ubi hodie dum manet vestigium gentis, *Bruchium* arx, dynastiæ *Bruchianæ* caput, sedesque Comitum. Inde resumptis paulatim viribus ausi proferre pomoeria, totum Ducatum Montanum, subactis pulsisque Tencteris, sui juris fecerunt, in Westwaldiam usque progressi: nec semel negotium facessiverunt Constantino M. Imp. Hinc in Tabula Itineraria locantur è regione Coloniae Agrippinæ: à Nazario item & Sulpitio Alexandrino affiguntur ripæ Rheni, numeranturque inter primarios Francorum populos, Romanis semper formidabiles; donec unà cum cæteris Francis Gallias invaserunt. Reliquiæ circa *Ratingam* & *Dusseldorpium* hærentes, vivente Sancto Swiberto, à Saxonibus deletæ feruntur.

4. BRUCTERUS HÆC COEUIT LOCA.] Si, ut Tacitus habet inter *Amisiam* & *Luppiam*, haud procul *Teutoburgien* si saltu ultimi *Bruçterorum* fuerint, manifestum est, tractum eos *Dellruggium* tum tenuisse, qui *Minores* sunt dicti, per quos, teste Strabone l. 7. *Luppia* fluit, cum

Majores Amiffi fuerint accolæ. Unde ad mentem Strabonis & Taciti dicendum, Delbrugios, Rittbergenfes, Rhedanos, Strombergenfes, Widenbrugios fuiffe *Minores Bruçteros*; Transifalanos, Olnabrugios, Monafterienfes, Lingenfes, *Majorum* titulo gloriatos.

5. QUOD NUNC INDIGENIS NOMEN UT ANTE MANET.] Mollerus in descript. Rheni lib. 5.

Quin & Dalbrugis vestigia nominis insunt.

Sive enim *Bruçteri* nomen à paludibus, ut Pighius, alique complures sentiunt, quas *Brouçfen* vocitamus, ut sint *Brouçters* quasi paludum accolæ, sive à pontibus, qui *Bruçfen* appellantur, est deductum, *Delbruggia* utrumque convenit, quæ & paludosa est, & propterea pontibus aggeribusque abundat: vide orig. Franc. Ifacii Pontani lib. 1. cap. 9. Quos haud dubiè Tacit. l. 1. Annal. de hac in ultimos Bruçterorum expeditione Germanici agens, his verbis indicat: *Premisso Cacina, ut occulta saltuum scrutaretur, pontesque & aggeres humido paludum & fallacibus campis imponeret, &c* Huc etiam illi *Pontes longi* pertinent, de quibus idem Tacit. l. 1. Annal. *Augustus is trames, vastas inter paludes, & quondam à L. Domitio aggeratus.* Cujus si uspiam, tum in his Westphaliæ paludosis locis usus fuit, cum viâ militari à Rheno & ostio Luppia duceretur exercitus ad interiora Germaniæ; quocunque tandem loco eum Lipsius designet.

6. HIC VARUM INFESTO.] Hæc potissima causâ fuit expeditionis adversus Germanos, quâ *ultimi Bruçterorum* vastati. Tacit. 1. Annal. *Bellum eâ tempestate quâ Augustus obierat, nullum nisi adversus Germanos supererat: abolenda magis infamia, ob amissum, cum Quintilio Varo exercitum, quàm cupidine proferendi imperii, aut dignum ob premium.*

7. GERMANICUS.] Drusi filius, cui, liberisque ejus, & posteris cognomen istud à Senatu datum. Flor. l. 4. c. 12. Dio l. 55. Suetonius in Claud. c. 1. *Præterea Senatus inter alia complura decrevit Germanici cognomen ipsi posterisque ejus.* Quod alii deinde Imperatores, ut Vitellius, in vita Galbæ Plutarch. qui etiam *infantem filium Germanicum appellavit.* Tacit. l. 2. hist. Trajanus, in Panegyrico Plin. M. Aurelius Antoninus, *Capitolinus.* Commodus Antoninus, *Lampridius.* Antoninus Caracalla, *Spartianus.* alique Cæsares immeritò sibi arrogarunt,

runt, quando aliis in provinciis parvâ strage excursantes quosdam milites Germaniæ vel vicerant, vel in amicitiam receperant, vel domitâ modicâ Germaniæ regione, mox totam Germaniam se domuisse sunt gloriati. Elias Schedius de Diis Germanis pag. 27. Domitianus autem, cui nomen, teste Martiale, *Nobilius tribuit domito Germania Rheno*, tam vanus & appetens hujus tituli fuit, ut *post duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensem & Octobrem, ex appellationibus suis Germanicum Domitianumque transnominaverit: quòd altero suscepisset imperium, alter natus esset.* Sueton. in Domitiano c. 13. Macrobi. lib. 1. Saturnal. c. 13. Quàm falsus autem triumphus, & quàm indebitum hoc illi cognomen fuerit, auctor est Xiphilinus è Dione, qui *in Germaniam Domitianum cum exercitu profectum, hoste nusquam viso, ait, revertisse.* Hinc Tacit. in vita Agricola, testatur *derisui fuisse (Domitiani) falsum è Germania triumphum, emptis per commercia, quorum habitus & crines in captivorum speciem formarentur.* Imitatus nimirum ridiculam hac in re C. Cæs. Caligulae vanitatem, qui teste Suet. l. 4. c. 45. *Mox deficiente belli materia, paucos de custodia Germanos trajici, oculique trans Rhenum iussit: ac sibi post prandium quàm tumultuosissimè adesse hostem nuntiari. Quo factò, proripuit se cum amicis, & parte equitum pratorianorum in proximam silvam: truncatisque arboribus, & in modum tropeorum adornatis, ad lumina reversus, eorum quidem, qui secuti non essent, timiditatem & ignaviam corripuit: comites autem & participes victoria, novo genere ac nomine coronarum donavit, quas distinctas Solis ac Lunæ siderumque specie, exploratorias appellavit.* Ludicra, & à Germanis nostris meritò irrita expeditio, ut propriè verèque dixerit Tacit. de morib. Germ. *Ingentes Cæii Cæsaris minæ in ludibrium versa.* Pergit Suetonius c. 47. *Conversus hinc ad curam triumphi, præter captivos & transfugas barbaros, Galliarum quoque procerissimum quemq., & ut ipse dicebat, ἀξιόθετα μὲν τῶν, ac nonnullos ex principibus legit ac seposuit ad pompam: coëgitque non tantum rutilare, & submittere comam, sed & sermonem Germanicum addiscere, & nomina barbarica ferre.*

8. VICINAM DRUSO GENITORI CONDIDIT ARAM.] Tacit. 2. Annal. *Tumulum nuper Varianis legionibus structum, & veterem*

rem aram Druso sitam disjecerant: restituit aram, honorique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. antiquissimo ritu in funere illustrium virorum, quem Virgilius l. 5. & 11. Æneid. Livius l. 25. Lucanus l. 8. Statius l. 6. descriperunt. Diversa fuit hæc ara à tumulo honorario, cujus Sueton. in vita Claudii c. 1. meminit: *Exercitus honorarium ei tumulum excitavit, circa quem stato die, quotannis decurreret, & Galliarum civitates publicè supplicarent.* Hic enim ad Rhenum erat, (teste Dione l. 55. honorarii ad ipsum Rhenum tumuli dati. è quibus unum Eutropius l. 7. hist. Rom. apud Moguntiacum fuisse perhibet, & Serarius l. 1. rer. Mogunt. c. 15. describit) illa verò *Luppia & Alifoni* vicina, in ea planitie, ut sentit Horrion in Panegyri. Paderb. c. 1x. quæ inter *Alifonem* jacet & *Luppia* caput, à Germanis disjecta, conditorem seu restitutorem habuit Germanicum Cæsarem, primam verò originem debet Alifonensi præsidio, vel L. Domitio Ænobarbo, Neronis Imp. avo, qui Alifone relictus, tanquam Germaniæ præses sive legatus, viam militarem, seu tramitem, teste Tacit. l. 1. Annal. à Rheno Alifonem usque aggeravit, ac deinde referente eodem Annal. l. 4. *exercitum flumen Albim transcendit, longius penetrat, quàm quisquam priorum, easque ob res insignia triumpho adeptus est.*

9. ET TULIT AUSONIIS MANIBUS INFERIAS.] Sueton. in vita Caligulæ c. 3. de Germanico: *Sicubi clarorum virorum sepulcra cognosceret, inferias manibus dabat. Cæsarum clade Variam veteres ac dispersas reliquias uno tumulo humaturus, colligere suam manu, & comportare primus aggressus est.* Tacit. l. 1. Annal. *Igitur cupido Cæsarem invadit solvendi suprema militibus ducique; permoto ad miserationem omni qui aderat exercitu, ob propinquos, amicos, denique ob casus bellorum & sortem hominum. Præmissis Cacina ut occulta saltuum scrutaretur, pontesque & aggeres humido paludum & fallacibus campis imponeret, incedunt mæstos lucos visuque ac memoriâ deformes. Prima Vari castra lato ambitu & dimensis principis trium legionum manus ostentabant: dein semiruto vallo, humili fossâ, accisæ jam reliquiae consedissee intelligebantur: medio campi al-bentia ossa, ut fugerant, ut restiterant, disjecta vel aggerata: adjacebant fragmina telorum, equorumque artus, simul truncis arborum antefixa ora; lucis propinquis barbaræ aræ, apud quas tribunos ac pri-*

primorum ordinum centuriones mactaverant. & cladis ejus superstitēs pugnam aut vincula elapsi, hic cecidisse legatos; illic raptas aquilas; primum ubi vulnus Varo adactum; ubi infelici dextra, & suo ictu mortem invenerit; quo tribunali concionatus Arminius; quot patibula captivis, quae scrobes; utque signis & aquillis superbe illuserit. Igitur Romanus qui aderat exercitus, sextum post cladis annum, trium legionum ossa, nullo noscente alienas reliquias an suorum humo tegetet, omnes ut conjunctos, ut consanguineos, aucta in hostem ira, maesti simul ac infensi condebant. Primum exstruendo tumulo cespitem Caesar posuit, gratissimo munere in defunctos, & praesentibus doloris socius. Dio lib. 57. At Germanicus expeditione in Germanos propera ad Oceanum usque processit: barbarisque vi devictis, ossa eorum, qui cum Varo ceciderant, lecta humanavit. Non omnium porro caesorum ossa illic condita, sed quaedam aliò, ut terrae mandarentur, transmissa, indicat lapis, haud ita pridem Veteribus erutus, qui teste Teschemachero, in arce nobilium de Loë in Wissen adhuc extat, & multis, qui cum Varo occubuerant, Veteribus cenotaphia posita demonstrat. Deinde Georgius Agricola in metallicis tradit, transmissam sibi ex Hispania ab amicis hanc inscriptionem Helerenae repertam, cujus fides sit penes auctorem. OSSA. MILIT. V. ET. XIX. LEG. CUM. QUINCTILIO. VARO. INTERFECTOR. JUSSU. GERMANICI. IMP. HUC. COLLATA. QUIESCUNT.

10. POST UBIUS.] Gobelinus Persona in cosmodrom. atat. 6. cap. 91. Anno Domini M. cccc. x. supradicto inter Dominum Wilhelmum Electum Paderbornensem ex una, & Dominum Fridericum Archiepiscopum Coloniensem, & Adolphum Comitem de Clivis & de Marke parte ex altera, orta sunt guerra gravissima. Unde Archiepiscopus & Comes valido exercitu conflato terram quondam Domini Electi paludibus & fossatis undique cinctam, Delbrugge nominatam, die xlix. mensis Decembris, potenter intrabant. Villani tamen terrae illius eis occurrentes ingressum illorum per plures horas retardabant: sed tandem inermes cedentes armatis in paludes se receperunt. Dominus vero Electus à loco ingressus hostium per plusquam sexaginta distans stadia, hujus facti penitus ignarus,

in castro suo (Neuhusio) residebat. Cumque flamma incendii domorum, perlustrans aera, sibi indicavit adesse praesentiam, ipse de exercitus eorum informatus potentia, bellum cum ipsis inire primo non praesumpsit. Et licet Archiepiscopus & Comes antea, in terram illam nocte sequente castra metari decreverant, mulierum tamen loci illius dispendioso agente ministerio domibus, quas pro unius duntaxat noctis commodo, & incendio crastino praesumpserant reservare, furtivum per incendium frustrati, subito ipsi, tanquam principes, plus deliciis, quam nocturni frigoris incommodis assueti, sub dio noctem ducere sibi grave nimis arbitrantes, terram illam pro tunc exire, & ipsius exterminationem crastino reservare, seque ad alia loca vicina ditioni suae subiecta transferre, consilio deliberabant immaturo. Cumque viam per quam paulo ante intraverunt, progressu festino periverunt, illam sudibus & fossatis factam prorsus inviam, & balistariorum custodia munitam invenerunt: quapropter declinantes abinde, locum alium per paludes sibi pervium effecerunt, & postquam Archiepiscopus & Comes, cum nonnullis armaris equitibus, & peditibus suis universis, transirent: villani per paludes discurrentes, viam hanc, de novo factam, occupant, & adversariorum plaustra, sagittas ferentia, cum bombardis, in transitu angusto, fortiter evertunt. Nam quidam villani, ipsi quasi quatuor millibus sagittis emissis, fuerant telis prorsus destituti: unde tunc telis in plaustris hostium eversis, acquisitis, ballistas sursum trahunt, sagittas hinc inde, ante & retrò, dirigunt, & adversarios propriis eorum jaculis via sic praclusa arcant ab accessu. Unde, nocte superveniente, principes ipsi inopinatis incommodis fatigati, divisim per devia, quasi tota nocte laborantes, recesserunt: signa sua, cum magna parte gentis suae, in terra illa dolenter relinquendo. Illos igitur qui sic invitire manebant, villani cecis ictibus sagittarum tota nocte fatigare non cessabant. His auditis, Dominus Electus suos fideles eadem nocte, prout circumquaque colligebat, & se diluculo cum suis ad terram illam festinanter conferebat. Illucente igitur diei luce hostes hinc inde per ipsius terrae devia pererrantes, exitus sui locum undique querunt: nec Dominus Electus, tanquam suorum fidelium adventus spe suspensus opportuni, pugnam cum eis subito inire praesumpsit,

sumpsit, sed ipsis tanquam laqueis suis comprehensis diligentius observatis, quasi fugam simulando, primò divertit ab illis. Illi autem se sic illaqueatos perpendentes, & adversariorum suorum numerum videntes plus & plus augeri, tanquam mortis desperatione, per paludis in via transitum facere tentaverunt: sed pedites Dn. Electi, praesertim cives Paderbornenses, illos inter paludes excipientes fortiter, quibusdam captis, & nonnullis occisis, hunc eorum frustrabantur exeundi conatum. Multi tamen ex eis, priusquam pedites praedicti eos attigerunt, cum vexillo Comitum evaserunt. Tandem quasi hora post meridiem transactâ secundâ, Dn. Electus eos bello constanter aggreditur, & ipsi ex adverso instruunt aciem, equorum cursum calcarium stimulis excitabant. Sed ipsi, priusquam ferri probaretur acumen, occursum, quem equorum impetu, armorum collisione, & objectu lancearum exhibuerunt terribilem, declinantes in obliquum, subito verterunt in fugam: sicque strati sparsim per agros, & equis, accursum devio, & palude devicti, capti sunt armati numero trecenti sexaginta, & inermes prope sexaginta: paucique ex eis vel occisi, vel palude submersi sunt, quorum numerus ad sedecim fuit aestimatus, & numerus equorum, quos victi perdididerunt ad octingentos equos fuit aestimatus: quamvis inter dividendum spolia, nequaquam tot equi producti fuerunt. Sequenti die Electus Dominus à singulis captivis iuramento sub certa forma recepto, qui de genere fuerunt militari, unius mensis inducias eis dedit, populares iussit custodiae mancipari. Volens tamen cives de Sosato, ceteris popularibus famâ celebriores, militarium prerogativâ gaudere, eis consimiles inducias dedit, puerisq; ministerio cursus equorum deputatis, induciarum tempus ultra tres menses prorogavit. Elapsò igitur induciarum mense supradicto, singuli captivi militaris generis, juxta terminum eis constitutum, vi iuramenti tacti in captivitatem redierunt. Cives autem de Sosato, armati quippe octoginta octo, & famuli eorum sedecim, à quodam Comitum praedicti capitaneo in via, quâ ad redeundum in captivitatem tendere videbantur, studiosè capti & custodiae mancipati, in captivitatem minimè redierunt. An autem cives isti, vel ex eis aliqui, huius captivitatis, sic ab eorum litis consorte ipsis illata, conscii fuerint consilii, tunc multi dubitabant: de consensu tamen Dominorum suo-

rum prædictorum, captivitatem illam prodiiſſe, multi crediderunt. Tolerabilius tamen nonnullis viſum eſt, factum hoc in illis, quàm ſi factum fuiſſet in iſtis, qui de genere militari fuerunt procreati: cum principes regni Teuton.æ, more Romanorum antiquorum, qui Marcum Regulum, ſuis temporibus gloriã militari Romanos ſupergredientem univerſos, juramenti religione tactum, in captivitatem redire volentem, prohibere reveriti pudendum eſſe cenſebant, milites ſuos victos, in fide ſervanda, uſque ad illa tempora non conſueverunt impedire. Exacerbatis autem ſic, ut præmiſſum eſt, Archiepiſcopo & Comite prædictis, guerrarum curſus dirius inſtauratur, ipſique in quatuor oppidis, videlicet Brilon, Ruden, Geſeke, & Lippe in multitudine armatorum præſidia ponunt, quibus Dominus Electus in duobus diœceſis ſue oppidis fideles ſuos opponit, & contractis ſecum in ligam unam Ducibus, Comitibus, Nobilibus & Baronibus numero xxxi, eis potenti manu reſtitit. Hinc fiunt hominum cædes, domorum incendia, prædæ multiplices & varii hoſtiles incurſus utrinque. Nunquam tamen Archiepiſcopus vel Comes antedicti, poſt bellum ſupradictum, in perſonis propriis terram ipſius Domini Electi intrare præſumpſerunt: ſed ipſe Dominus Electus ſæpius in perſona propria ducens exercitum, terras eorum prædâ & incendiis tentavit pervagari, unde oppidum Kalenbart captum ignis incendio dedit. Magna utrobique fiebant expenſæ, ſed quantò magis Domini Archiepiſcopus & Comes divitiis abundabant, tantò in eorum præſidiis fiebant expenſæ potiores. Sed Dominus Electus in expenſis victualium, quas in magna parte ab adverſariis ſuis potenter extorſit, & donorum largitione, præſertim in equis militaribus, quorum ultra ducentos infra tempus hujusmodi litis largiebatur, tam liberalem ſe exhibuit, quàm benignum familiaritatis affatu cunctis ſe præbuit: quòd plures militares de partibus exteris famã ejus tracti ad ipſum convenerunt. Tandem poſtquam guerrarum hæc tempeſtas ix. duravit menſibus, Epiſcopus Leodiensis ob Archiepiſcopi Coloniensis favorem Electo Paderborn. literas diffidationis direxit. Cujus Domini potentiã ipſum Electum adverſarii ſui plurimum terreri æſtimabant Archiepiſcopus & Comes ſupradicti, magnoque conſtrato exercitu, cum quadrigis multis victualibus & armis onuſtis, tanquam terram Electi manu potenti, perva-

pervasuri, ad praesidiorum suorum loca se contulerunt: viros tamen solennes ad certum locum, quasi inter ipsa adversa praesidia medium, ipsi, & Dominus Electus ex adverso consimiles illis suos fideles super pace tractanda miserunt. Arbitrabantur enim illi, Dominum Electum, exercitus eorum fama magnitudine territum, vel saltem in aggressu potenti eorum necessitate coactum, pacem ab eis petere, relaxationis sponse captivorum: quod Electus praesentiens, convocatis amicis, ad numerum paene mille lancearum armatorum militarium, absque popularibus armatis subditis suis equitibus peditibusque pervenit. Demum vero, multis tractatibus per amicos utriusque partis habitis, sexta die mensis Septembris, illarum guerrarum tempestas per viam compositionis amicabilis ad pacis tranquillitatem est redacta.

